

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תתקלד

ערב שבת קודש
פרשת שלח
כ"ה בסיוון ה'תשע"ב

יוצא לאור עלידי
מכון ליובאוויטש שעליד
צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ"ה בסיוון ה'תשע"ב - ב' בתמוז ה'תשע"ב

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	כ"ה בסיוון	נדבות פי גוי'. ספר הפלאה והוא ספר ששי... הלכות שבועות... בפרקים אלו. פרק א-ג.	סדר תפלות כל השנה. נהגו העם.. ימלך עלינו וכו'.	מל"ת סא.
ש"ק	כ"ו בסיוון	פרק ד-ו.	נוסח ברכות התפלה וסידורן. אן ברוך אתה... נוסח הקדיש... אחת באמצע.	מל"ת סב.
א'	כ"ז בסיוון	פרק ז-ט.	וזהו נוסח כל הברכות האמצעיות. ברכה אמצעית... שוב אינו צריך.	מל"ת רמח.רמט.
ב'	כ"ח בסיוון	פרק י-יב.	נוסח הוידוי. א-להינו וא-להי... נוסח ברכת המזון. ברוך אתה... אשיש ביי'.	מ"ע ז.
ג'	כ"ט בסיוון	הלכות נדרים... בפרקים אלו. פרק א-ג.	נחלתי עדותיך גוי'. ספר זמנים והוא ספר שלישי... הלי שבת... בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע צד.
ד'	ל' בסיוון	פרק ד-ו.	פרק ב.	מ"ע צד.
ה'	א' בתמוז	פרק ז-ט.	פרק ג.	מל"ת קנו.
ו'	ב' בתמוז	פרק י-יב.	פרק ד.	מ"ע צה.

זמני השבוע*

צאת הכוכבים	שקיעת החמה***	מנחה גדולה	חצות היום והלילה	סוף זמן ק"ש	זריחת החמה	זמן ציצית ותפילין	עלות השחר**		תאריך
							72 ד' לפני הזריחה	120 ד' לפני הזריחה	
8.16	7.48.1	1.17	12.41	9.06	5.42	4.34	4.07	2.56	ו', כ"ה בסיוון
8.16	7.48.5	1.17	12.41	9.06	5.42	4.34	4.07	2.56	ש"ק, כ"ו בסיוון
8.17	7.48.8	1.17	12.42	9.06	5.42	4.34	4.07	2.56	א', כ"ז בסיוון
8.17	7.49.0	1.17	12.42	9.06	5.42	4.34	4.07	2.56	ב', כ"ח בסיוון
8.17	7.49.3	1.18	12.42	9.06	5.42	4.35	4.07	2.56	ג', כ"ט בסיוון
8.17	7.49.6	1.18	12.42	9.07	5.43	4.35	4.07	2.56	ד', ל' בסיוון
8.18	7.49.8	1.18	12.42	9.07	5.43	4.35	4.07	2.57	ה', א' בתמוז
8.18	7.50.0	1.18	12.43	9.07	5.43	4.35	4.08	2.57	ו', ב' בתמוז

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו ('סדר הכנסת שבת') מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"י שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת		ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ
8:29	7:11	8:32	7:26	8:33	7:21	8:33	7:19	8:30	7:27
8:31	7:13	8:33	7:28	8:35	7:21	8:32	7:29	8:32	7:29

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף יצחק אולידורט

מו"ל: מכון ליובאוויטש שעליד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יו"ר: הרב יוסף יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 60840, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il ISSN 0793-7474 אינטרנט:

המרגלים חטאו בעירוב שכלם בשליחות

העובדה שנשלח בשליחות איננה שוללת אפשרות שהשליח ישנה משליחותו על-ידי ערבוב שכלו • גם בשליחות של משה שבדורנו עלול להיות חלישות או קרירות, והעצה היא לחזק את ההתקשרות על-ידי עניין ההשתטחות, ועל-ידי השתטחות ברוחניות – לימוד תורתו • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

והערים בצורות גדולות מאוד גו"⁸, (ב) ואודות הארץ, "ומה הארץ גו' הטובה היא אם רעה גו' השמנה היא אם רזה גו"⁹ – השיבו "זבת חלב ודבש היא וזה פריה"¹⁰.

וכיוון שמשה שלחם לתור את הארץ, היו מוכרחים לקיים השליחות ולהשיב על כל השאלות ששאלם. – משה עצמו לא היה מוכרח לשלוח את המרגלים, כפירוש רש"י¹¹ "שלח לך, לדעתך, אני איני מצווה לך, אם תרצה שלח", אבל המרגלים, כששלחם משה, היו מוכרחים למלא את השליחות ולומר דברי תשובתם.

וכיוון שהיו מוכרחים להשיב ולומר האמת אודות העם והארץ – מה ראה כלב להשתיקם כשהשיבו האמת, גם לולי המשך הדברים "לא נוכל לעלות גו' ויוציאו דיבת הארץ גו'" לאחר ש"ויהס כלב"!!

ועוד צריך להבין בנוגע להנהגת כלב – מה שכתוב¹² "ויעלו בנגב ויבוא עד חברון גו'", "כלב

א. בפרשת¹ השבוע מסופר אודות שליחות המרגלים – "וישלח אותם משה לתור את ארץ כנען"², "ויעלו ויתורו גו"³, "וישובו מתור הארץ גו' ושיבו אותם דבר גו' ויספרו וגו"⁴, וכשגמרו המרגלים סיפורם זה – "ויהס כלב גו"⁵ (ורק לאחר דברי כלב אמרו "לא נוכל לעלות גו' ויוציאו דיבת הארץ גו"⁶).

וצריך להבין – מהו הטעם שהוצרך כלב להשתיקם, "ויהס כלב":

דברי המרגלים לא היו אלא תשובות – כפי האמת – על שאלותיו של משה בשליחותם לתור את הארץ בנוגע לב' עניינים (בכללות): (א) אודות העם, "וראיתם גו' את העם היושב עליה החזק הוא הרפה גו"⁷ – השיבו "עז העם היושב בארץ

(1) עד סוף ס"ו הוגה (בקיצור) ע"י כ"ק אדמו"ר, ונדפס בלקו"ש ח"ד ע' 1313 ואילך. במהדורא זז ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ ע"י המו"ל.

(2) במדבר יג, ז.

(3) שם, כא.

(4) שם, כהכז.

(5) שם, ל.

(6) שם, לא-לב.

(7) שם, יח.

(8) שם, כח.

(9) שם, יט.כ.

(10) שם, כז.

(11) שם, ב.

(12) שם, כב.

ולומר שאם עבודה קשה היא אי־אפשר לעשותה, כפי שאמרו אחר־כך: "לא נוכל לעלות וגו'". ולכן, כשראה כלב שהמרגלים מערבים שיכלם ומשנים משליחותו של משה, אפילו בנוגע לסדר הדברים בלבד – מיד השתיקם.

ג. על־פי זה יש לבאר גם הטעם שהוצרך כלב להשתטח על קברי אבות שלא יהא ניסת לחבריו להיות בעצתם:

שליחותו של משה (כוח המשלח) כשלעצמה אינה שוללת את האפשרות שהשליח יעשה שינוי בשליחות על־ידי עירוב השכל שלו. – זוהי עבודתו של השליח עצמו, להניח ולבטל את שיכלו, ולהתמסר להמשלח לקיים את שליחותו באופן של קבלת־עול.

ולכן הלך כלב להשתטח על קברי אבות – שענין ההשתטחות מורה על מעמד ומצב שהראש והרגל הם בשווה. למעליותא, שזהו ענין הקבלת עול שלמעלה מהשכל, ובכוח זה לא ניסת לחבריו להיות בעצתם, בקיימו את שליחותו של משה ללא עירוב שכלו, באופן של קבלת עול.

ד. וההוראה מזה בנוגע אלינו:

ידוע ש"אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא"¹⁶, ויתירה מזה, "אין דור שאין בו כמשה"¹⁷. ובדורנו זה הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ. ומזה מובן ששליחותו של כ"ק מו"ח אדמו"ר, ששלח או שולח או ישלח את פלוני למקום מסויים לברר חלקו בעולם, היא, בדוגמת השליחות של משה בנוגע לכיבוש הארץ, כי תוכן שליחות משה בכיבוש הארץ הוא לעשותה ארץ־ישראל המקודשת מכל הארצות¹⁸, וזהו גם תוכן השליחות של משה שבדורנו בכירור חלקו בעולם – המקום שאליה שלחו כ"ק מו"ח אדמו"ר ונתן לו את הכוחות לבררו – לעשותו ארץ־ישראל, חולין על טהרת הקודש¹⁹.

ומההוראות שעלינו ללמוד מפרשת המרגלים – שלא לערב את השכל ולעשות איזה שינוי,

(16) תקו"ז תס"ט (קבי, רע"א. קיד, רע"א).

(17) ב"ר פנ"ו, ז.

(18) רמב"ם הל' ביהב"ח פ"ז הי"ב.

(19) חגיגה יט, ב. וש"נ. וראה לקו"ש ח"ג ע' 108 הערה 36. וש"נ.

לבדו הלך שם ונשתטח על קברי אבות שלא יהא ניסת לחבריו להיות בעצתם¹³ – למה לא הספיק כוחו של המשלח (שהולך בשליחותו) כדי להצילו מעצת המרגלים, עד שהוצרך להשתטח על קברי אבות דווקא?

ב. והביאור בזה:

חטא המרגלים היה בכך שבדברי תשובתם עירבו את שיכלם ושינו את סדר הדברים שאמר להם משה: משה ציווה אותם לראות תחילה את העם¹⁴ "החזק הוא הרפה וגו'", ואחר־כך את הארץ "השמנה היא וגו'", ובדברי תשובתם שינו את הסדר והקדימו "ארץ זבת חלב ודבש היא" ואחר־כך "עז העם היושב בארץ גו'".

והחילוק שביניהם:

שליחותו של משה היא – בתחילה אודות המלחמה והכיבוש ("החזק הוא הרפה גו") ואחר כך אודות הרווח והשכר ("השמנה היא אם רזה וגו"), כי העיקר היה אצלו כיבוש המלחמה (ולא הרווח והשכר – שלא על־מנת לקבל פרס).

ולא עוד אלא שהקדים "החזק" ל"הרפה" – כי, השליחות לכיבוש הארץ היא בכל האופנים, גם אם צריכים מלחמה כבדה, ולכן השליחות היא לכתחילה על־מנת ואף־על־פי שהוא חזק (ועוד יש לומר, שעל־ידי שהולכים במסירות־נפש ללחום על מנת שהוא חזק, על־ידי זה עצמו נעשה רפה¹⁵).

והמרגלים שינו את הסדר ואמרו כפי שמתקבל מצד שיכלם – תחילה אודות השכר ("זבת חלב ודבש" ואחר־כך אודות המלחמה והכיבוש ("עז העם היושב בארץ"), שהעיקר אצלם הוא השכר (על־מנת לקבל פרס), ומזה באים לחשב חשבונות בנוגע לעבודת המלחמה והכיבוש, שעבודה קלה (הרפה) כדאית היא בשביל שכר זה, ועבודה קשה יותר (החזק) אינה כדאית, ועד שעלולים לטעות

(13) פרש"י עה"פ.

(14) כי, מ"ש תחלה "את הארץ מה היא" הוא בנוגע להעם, כדפרש"י: "יש ארץ מגדלת גבורים כו'".

(15) ועד"ז י"ל בנוגע להקדמת "שמנה" ל"רזה" – שכאשר העבודה היא שלא ע"מ לקבל פרס, באים לידי הכרה, אשר גם פירות השמנים, שכר המעולה ביותר, רזה הוא (רק פרס – ל' פרוסה (לקו"ת תוריע, כ, ב)) לגבי העבודה עצמה, כי שכר מצוה היא המצוה עצמה (תניא פל"ט (נב, ב)).

(כדאיתא ביומא²⁴) או "נשמתו עדן":
 בשמחת-תורה תרצ"א²⁵ אמר כ"ק מו"ח
 אדמו"ר: "איך זאָג ניט אויף דעם טאַטן "נשמתו
 עדן", ווייל איך בין ניט קיין אַדרעסין שרייבער,
 און ווידער פאַר מיר איז דער טאַטע ניט נסתלק
 געוואָרן וכו'" (אינני אומר על אבי "נשמתו עדן",
 כי אינני נותן "כתובת", ומאידך, בשבילי אבי לא
 נסתלק).

ועל דרך זה בנוגע לכ"ק מו"ח אדמו"ר - שאין
 לומר עליו "נשמתו עדן", כי: א) מי הוא זה שיכול
 ליתן "כתובת", להגביל את מקומו ל"גן עדן", גן-

אפילו שינוי הסדר בלבד, בדברי הרב, כ"ק מו"ח
 אדמו"ר, גם כשנדמה לו שעלידי שינוי זה יצליח
 יותר בשליחותו, כי בשינוי קצת מדברי הרב אפשר
 לטעות עד בדומה לטעות המרגלים, ובמכל-שכן
 וקל-וחומר: ומה המרגלים שנאמר עליהם "כולם
 אנשים ראשי בני-ישראל המה"²⁰, כששינו מדברי
 משה, באו לטעות עד שאמרו "לא נוכל לעלות
 וגו'" - אנשים כערכנו על-אחת-כמה-וכמה.

וכדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר²¹ בפירוש מאמר
 רז"ל²² "כך אומנתו של יצר-הרע היום אומר לו
 עשה כך כו' עד שאומר כו'", שהיצר-הרע, הנקרא

עניין ההשתטחות היא ההליכה על קברו מתוך ידיעה "אז דאָ איז ער"... ומציירים את צורת דמות פניו... ועל-ידי זה מיתוסף כוח ועוז בהתקשרות

עדן התחתון או גן-עדן העליון, או למעלה מזה עד
 אין שיעור, (ב) למה לנו לשולחו מאיתנו?! הוא
 בוודאי אינו רוצה להיפרד מאתנו, ונמצא איתנו!
 ומאותו טעם שאין אומרים "נשמתו עדן", אין
 אומרים גם "זכר צדיק לברכה", כי, עניין הזיכרון
 ("זכר") שייך רק על דבר הרחוק שנופל בו עניין
 השכחה, מה-שאין-כן בנידון דידן שלא שייך עניין
 השכחה ח"ו, אין צורך בזיכרון, כמו שאין צורך
 בזיכרון בנוגע לאדם ח"ו²⁶.

ו. ובפרטיות יותר:

איתא בגמרא²⁷: "מאי דכתיב²⁸ אגורה באהלך
 עולמים, וכי אפשר לו לאדם לגור בשני עולמים
 . . כל תלמיד חכם שאומרים דבר שמועה מפיו
 בעולם הזה שפתותיו דובבות בקבר", ומפרש
 תוספות²⁹ "כשנשמתו בישיבה של מעלה שפתותיו
 נעות בקבר כאילו מדברות, נמצא, שבשעה אחת

"דער קלוגינקער"²³, אינו מתחיל לומר לאדם
 לעבור עבירה, כי בהתחלה כזו בוודאי לא ישמע
 לו, אלא תחילת דבריו "עשה כך", שכאשר עושה
 מצווה אומר לו היצר: "זייער גלייך", גם אני
 מסכים שתעשה כך, וכשמתחיל להקשיב לדעתו
 ועצתו - אף שההתחלה היא בנוגע לענייני מצוה,
 אבל מערב דעתו ועצתו - הרי זה שורש ל"אומר
 לו עבוד כו".

ולכן, התנאי העיקרי במילוי השליחות הוא -
 שמירת דברי הרב ללא שינוי, וללא עירוב השכל,
 מתוך קבלת-עול דווקא.

ה. והנתינת כוח על זה, בפרט עכשיו לאחרי
 ההסתלקות, היא, על-ידי עניין ההשתטחות -
 "נשתטח על קברי אבות", כדלקמן.

ובהקדם הטעם שכאשר מדברים אודות כ"ק
 מו"ח אדמו"ר אין אומרים "זכר צדיק לברכה"

(24) לו, א.

(25) לקו"ד ח"ד תשט, סע"ב ואילך. סה"ש תרצ"א ע' 164.

(26) ראה גם לקו"ש ח"ז ע' 513 (מכתב דשנת תשל"ה).

(27) יבמות צו, סע"ב ואילך.

(28) תהלים סא, ה.

(29) ד"ה אגורה - שם סע"ב.

(20) שם, ג.

(21) סה"מ קונטרסים ח"א לו, א. ועוד.

(22) שבת קה, ב. וש"נ.

(23) ראה לקו"ד ח"ג תקטז, א. ועוד.

בעגלה רתומה לסוסים ומדברים אודות מלאכים: וכי משום שהסוס חושב שמטרת הנסיעה היא בשביל התבן שנמצא במקום שאליו נוסעים, והעגלון חושב אודות תשלום הכסף עבור הנסיעה כדי לפרנס את בני ביתו (מחשבה דקה יותר ממחשבת הסוס) – אין ערך לדברי החכמים אודות מלאכים?!... ודוגמתו בנידון דידן, שהעדר ידיעתנו בעניינים נעלים – כיוון שידיעתנו היא חומרית ממש, או אפילו יותר דקה, אבל בכל זאת חומרית היא – אינה פועלת שינוי כלל בעצם העניין.

א. ותוספת נתינת כוח על זה הוא עלידי ההשתטחות – "נשתטח על קברי אבות":

עניין ההשתטחות³³ היא ההליכה על קברו מתוך ידיעה "אז דא איז ער"... ומציירים את צורת דמות פניו... ועלידי זה מיתוסף כוח ועוז בהתקשרות, ובקיום שליחותו ללא שינויים וחשבונות כלל.

– כששומעים משה, משה שבדורנו, ציווי והוראה פעם אחת, הרי, במשך הזמן יכול להיות בזה חלישות וקרירות, עירוב חשבון שכלי, וכיוצא בזה (כבחטא המרגלים), ולכן העצה היא לחזק את ההתקשרות עלידי ההשתטחות.

ובזה נכלל גם עניין ההשתטחות ברוחניות³⁴ – כדאיתא בספר מאור-עינים³⁵ בשם הבעש"ט שעניין ההשתטחות ברוחניות הוא עלידי לימוד תורתו של הצדיק, שבה הכניס את כל עצמותו ("אויף דעם האט ער זיך אפגעגעבן און אין דעם האט ער זיך אוועקגעגעבן"), ועל-דרך שמצינו בזהר³⁶ בנוגע למשה ש"קבורתא דיליה משנה".

ומזה מובן שגם עלידי לימוד תורתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר – עניין ההשתטחות ברוחניות – מיתוסף כוח ועוז בהתקשרות ובקיום שליחותו כדבעי.

(קטעים משיחת שבת פרשת שלח, מברכים תמוז ה'ש"ת. תורת-מנחם כרך א עמ' 108:103 – בלתי מוגה)

33) ראה בארוכה קונטרס ההשתטחות לאדמו"ר האמצעי (נדפס במאמרי אדהאמ"צ קונטרסים ע' יט ואילך).

34) ראה גם לעיל ע' 93.

35) בלקוטים למס' שבת בתחלתו (ד"ה דנדוע).

36) ח"א כז, סע"ב. וראה ספר הלקוטים (דא"ח להצ"צ) ערך משה (ע' א'תרצד ואילך). וש"נ.

דר בשני עולמים".

"ישיבה" (של מעלה או של מטה) – נקראת רק כשישנו ראשי-ישיבה עם תלמידים, תלמידים לבד אינם ישיבה, כי אם כשישנו ראשי-ישיבה שאומר "שיעור" לפני התלמידים, והתלמידים חוזרים על השיעור ובא אצלם בהבנה והשגה (וגם כאשר בתחילה אינם מבינים, מכל-מקום, חוזרים על הדברים, ובמשך הזמן יבינו בהשגתם).

וב"ישיבה" (שכוללת ראשי-ישיבה עם תלמידים) – יש "ישיבה של מטה", שלומדים בה עניינים שלמטה, ויש "ישיבה של מעלה", שלומדים בה עניינים של מעלה³⁰, ושניהם – ישיבה של מטה וישיבה של מעלה – ישנם הן לפני ההסתלקות והן לאחרי ההסתלקות, והחילוק הוא רק בנוגע להעלם וגילוי: לפני ההסתלקות נמצא בגילוי בישיבה של מטה, ובהעלם בישיבה של מעלה, ולאחרי ההסתלקות, להיפך, שנמצא בגילוי בישיבה של מעלה, ובהעלם בישיבה של מטה, אבל בעצם העניין – שגם עכשיו נמצא כאן, בישיבה של מטה – אין שינוי כלל.

כתיב³¹ "מפי עליון לא תצא הרעות". וכיוון שאי אפשר שיהיה "הטוב" אלא אם כן כשנמצאים יחד עם כ"ק מו"ח אדמו"ר, הרי בוודאי שנמצא איתנו כמקודם, והשינוי אינו אלא בנוגע לגילוי והעלם, שמקודם היה איתנו בגילוי, ועכשיו נמצא איתנו בהעלם, ולכן עכשיו יש צורך להביא ראייה מדברי הגמרא – ש"אפשר לו לאדם לגור בשני עולמים", ולזה יש צורך בלימוד תורתו, "שאומרים דבר שמועה מפיו שפתותיו דובבות כו". אבל לאידך, העובדה שעכשיו נמצא איתנו בהעלם וצריכים להביא ראייה על זה – אינה פועלת חלישות בעצם העניין כלל וכלל!

– כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר³² שמישהו שאל אצל אביו כ"ק אדמו"ר נ"ע על זה שמדברים אודות מלאכים ועניינים רוחניים בכלל, מניין יודעים שכן הוא, הרי אף אחד לא בא משם וסיפר איך נראה מלאך וכיוצא בזה? והשיב לו כ"ק אדמו"ר נ"ע, משל למה הדבר דומה, לחכמים שנוסעים

30) ראה קונטרס לימוד החסידות ע' 18 ואילך. סה"ש תש"ג ע' 148 ואילך.

31) איכה ג, לה.

32) ראה סה"ש תרפ"ח ע' 21. תש"א ע' 130.

גילוי 'משיח' שבכל יהודי

להוסיף במעשינו ועבודתינו מתוך שמחה

דבר ברור הוא שתיכף ומיד נכנסים לארץ – בכל שכן וקל וחומר מההדגשה שבפרשתנו בסמיכת פרשת נסכים לפרשת מרגלים, שתיכף ומיד לאחרי גזירת המרגלים, כשראה הקב"ה את נפילת הרוח כו' דבני ישראל, "בישר להם שיכנסו לארץ", ועל אחת כמה וכמה בימינו אלו, שקרובים אנו ביותר וביותר לכניסה לארץ (לא רק כבזמן יהושע, אלא) בתכלית השלימות.

ובפרט לאחרי מעשינו ועבודתינו בהפצת המעיינות חוצה – שזהו תוכן עניין הנסכים, סולת, יין ושמן, בעבודה הרוחנית: "שמן" הוא עניין החכמה, ו"יין" הוא עניין הבינה, ו"סולת" הוא עניין הדעת ("אין התינוק יודע לקרות אבא עד שיטעם טעם דגן"), כמבואר בדרושי חסידות, היינו, שהגילוי דתורת חסידות חב"ד ("מעיינותיך") נמשך וחודר בכל העולם כולו, "חוצה" (דוגמת היין דנסכים שיורד על-ידי השיתין עד לתהום), שעל-ידיה פועלים את ביאת דוד מלכא משיחא.

ולכן, כשנמצאים יום נוסף בגלות, הרי עם היות שאפילו יום אחד נוסף בגלות הוא עניין רע ומר כו', שלכן צועקים "עד מתי" וכו' וכו', יש להוסיף במעשינו ועבודתינו מתוך שמחה וטוב לבב, מכיוון שידועים שתיכף ומיד ממש נכנסים לארץ (ובלשון ההפטרה "כי נתן ה' בידינו את כל הארץ וגם נמוגו כל יושבי הארץ מפנינו"), ולא נותר אלא "לצחצח את הכפתורים", כדי שהכניסה לארץ תיכף ומיד תהיה באופן הכי נעלה.

(משיחת ש"פ שלח ה'תשמ"ז, התוועדויות תשמ"ז כרך ג, עמ' 544)

קיום השליחות מגלה את בחינת "משיח"

ויהי רצון שעל-ידי קיום השליחות דמשה שבכל אחד ואחד בהעניין ד"העמידו תלמידים הרבה" נזכה תיכף ומיד ממש לשליחות ד"שלח נא ביד תשלח", "גואלם לעתיד", משיח צדקנו – דיש לומר, שבקשתו של משה רבינו ("שלח נא ביד תשלח") נתקיימה על-ידי זה שמשיח מדבר מתוך גרונו (על דרך ש"שכינה מדברת מתוך גרונו"), ואילו זכו להיכנס לארץ על-ידי משה רבינו היתה הכניסה לארץ באופן שאין אחריה גלות, אלא כיוון שנתערבו עניינים בלתי רצויים כו', תהיה הגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו, "גואל ראשון הוא גואל אחרון" – אבל תיכף ומיד ממש.

ויש להוסיף בשייכות "שלח לך" למשיח – ש"שליח" בתוספת יו"ד בגימטריא "משיח", שבזה מרומז שעל-ידי עבודת השליחות בכל עשר כוחות נפשו, ובפרט על-ידי השליחות דהפצת התורה באופן ד"עשרה שיושבים ועוסקים בתורה", מתגלה ה"משיח" שבכל אחד ואחד מישראל, בחינת היחידה, שהיא ניצוץ מנשמתו של משיח צדקנו, בחינה היחידה הכללית, ועד לביאת משיח צדקנו בפועל ממש.

ובפרט על-ידי ההוספה בהפצת המעיינות (דפנימיות התורה) חוצה, בחינת היחידה שבתורה, כנתינת כוח שבת מברכים חודש תמוז – חודש הגאולה דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, שעל-ידי זה ניתוסף בהפצת התורה והיהדות והמעיינות חוצה בכל קצווי תבל . . . שעל-ידי זה ממרהים ומזרזים ופועלים תיכף קיום הבטחתו של משיח שכאשר יפוצו מעיינותיך חוצה אתי מר דא מלכא משיחא.

(משיחת שבת פרשת שלח, מברכים החודש תמוז ה'תש"נ; התוועדויות ה'תש"נ כרך ג, עמ' 359-361)

חזרת חסידות בזמני שמחה

הרבי הנהיג חזרת דא"ח במוצאי ראש־השנה, בעת קישורי־תנאים, ביום החתונה, לרגל יום הולדת וכו' • מאמר אחיד הנאמר על־ידי חתני בר־מצווה • האם אפשר לדלג על חלקים או לשלב הסבר ממקום אחר • הזמנה לנשמות רבותינו נשיאינו במאמר החתונה, ותיקון למי שלא חזרו בשלמות • רשימה שנייה

שיש בזה ענין נעלה, וגם זה פועל פעולה ופעולה גדולה.

ב. ועוד בזה, אשר על־ידי השמטת ענינים שביתיים לפעמים נאבד הקישור בין שלפניו ושלאחוריו ולכן יש לנהוג בהנ"ל רק כשברורים כל הפרטים והחששות דלעיל.

הכרח לבאר

"לחזור מקצת מאמר דא"ח ומהנכון באופן שיבינו השומעים ולא עוד אלא שגם ימשיכו את לבם על־ידי הקדמה דסיפור וכיוצא בזה (הלקוח משיחות כו') – כתב הרבי בשנת תשי"א (אגרות־קודש כרך ד' עמ' קנח).

ובכ"ח ניסן תשי"ט (אגרות־קודש כרך ח"י עמ' שמב) כתב:

לשאלתו האם מותר לדבר עניני חסידות באופן שיהיה בדרך הרצאה ושיחה. מובן, שלא רק מותר, אלא שגם מוכרח. ולפלא גם השאלה... ועל־דרך האמור הוא בהשאלה האם מותר להוסיף הסבר במאמר אחד, על־ידי שיחבר (אריינטעלין) באמצע המאמר, הסברה בנקודה ממאמר אחר, במקום שהשומעים אינם יודעים מחסידות, שגם זה רצוי ונכון הוא.

"בוודאי בעת קישורי־התנאים שלו חזר מאמר דא"ח, ולפלא שאינו מזכיר על דבר זה במכתבו" – כתב הרבי (אגרות־קודש כרך יג, עמ' קלה).

"ואני בהצעתי אשר גם כל אחד ואחד ינהוג כן, לחבר השעות דראש־השנה והתחלת מוצאי ראש־השנה בלימוד החסידות, ובשביל אשר סללו לנו נשיאינו – יומשך גם לנו בכל עניינינו אור החסידות עד למטה מטה" – כתב הרבי (אגרות־קודש כרך ד, עמ' תצח. נעתק ב'ספר המנהגים – חב"ד").

מאמר חסידות שנהג הרבי לומר בקביעות ביום השני של ראש־השנה "ממשיך באמירתו ונכנס בליל מוצאי יום־טוב" (ספר המנהגים עמ' 88).

פעולת המאמר כשלא מבינים

בשנת תשט"ז נשאל הרבי מיהודי "אשר חוזר מאמרי דא"ח בסעודה שלישית, ומסתפק באיזה אופן תהיה החזרה, אם כל המאמר או שאפשר לדלג על העניינים קשי ההבנה בשביל המתפללים בבית הכנסת" (אגרות־קודש' כרך יד עמ' רנח). הרבי השיב:

א. והנה בכלל ידוע[ים] דברי רבותינו זכרונם לברכה על הפסוק ודגלו עלי אהבה, ובפרט כשנעשה הדילוג בכדי שיוקלטו יותר בטוב דברי תורה הנאמרים, אבל בפרט הנה אין אתנו יודע עד מה, והרי אפשר שאחדים מהשומעים מבינים גם חלקי המאמר העמוקים יותר ואפילו על השאר יפעלו בדרך מוקף, וכמובא המשל שלפעמים אף שאין מבינים ענין הנשמע בהבנה והשגה בכל זה מרגישים

מאמר החתונה – תרפ"ט

כך נקבע ב'ספר המנהגים ח'ב"ד' עמ' 67: "נוהגין אשר החתן – (באם אי אפשר – מי מהמחותנים) – יחזור בעת הקבלת פנים את דיבור המתחיל "לכה דודי" דשנת תרפ"ט".

מקור הנהגה זו בהתוועדות יום ב' של חג השבועות תשי"ד (תורת מנחם כרך ח' עמ' 216), אז אמר הרבי את הדברים הבאים:

כיון שהולכים אנו בהדרכותיו והנהגותיו של כ"ק מו"ח אדמו"ר – כדאי ונכון אשר בכל חתונה של אנ"ש, המקושרים והשייכים כו', הנה קודם החופה יחזור (החתן בעצמו או מישהו מהנוכחים) את המאמר "לכה דודי", שיש בו חלק מכל רבותינו נשיאינו, מכ"ק מו"ח אדמו"ר ולמעלה הימנו – בתור הזמנה לנשמותיהם של רבותינו נשיאינו.

הרבי הסביר (שם עמ' 219) מדוע עדיף לחזור מאמר זה ולא את המאמר 'שמח תשמח' שאמר הרבי הרש"ב בחתונת בנו הרי"צ:

מאמר זה – 'שמח תשמח' תרנ"ז – הוא ארוך ביותר, ואם יחזרוהו, אזי השומעים ירדמו... או יתפזרו וילכו להם. ולכן, מוטב לחזור את המאמר לכה דודי, שהוא מאמר קצר (שיש בו אותיות פרקים אחדים בלבד), ויש בו חלקים מכל רבותינו נשיאינו.

לחזור את המאמר כמו שהוא

חזרת מאמר החתונה צריכה להיות בשלימותו דווקא – עניין זה נתבאר באיגרת מיום ט"ו אייר תשי"ח (אגרות קודש כרך יז עמ' צח):

מזה מובן גם כן שאין מקום כלל לקצר את המאמר או לחזור רק חלק ממנו, ובפרט שלא נסמך בהמאמר החלק של נשיא זה והחלק של נשיא זה, וכשיקצרו או יאמרו רק חלק, הרי אין ידוע מה שיחסר עלידי זה ובכל אופן ברור שיחסר.

תשלומין בתוך חודש

והיה מי שחזר רק קטע והרבי הגיב (אגרות קודש כרך טו עמ' תא): "מהו הפירוש – קטע".

והוסיף:

ושולח הנני מכתבי מהיר דחוף, בכדי שעל-כל-פנים בתוך חודש החופה יחזור עוד הפעם המאמר בשלימותו. ויפרסם ויעורר את כל אלו שבמצב דומה הם, שעל-כל-פנים מכאן ולהבא יעשה הנ"ל כדרוש...

ומה על מנהג ההפסקה? – נאמר עוד באגרות קודש כרך יז שם:

ובמקומות שנהגו שמפסיקים באמצע המאמר, בכלל כבר אמרו שמנהג זה יש לבטלו, שהרי הוא היפך כבוד התורה, אף שמלמדים זכות משום שלא לבייש את מי שאין לו – הרי כבר היה מעשה בפולין ואז הורה כ"ק מו"ח אדמו"ר, שבמקום שרוצים דוקא לקיים המנהג, הנה יחזור מקודם המאמר כולו, ואחרי כן יתחיל עוד הפעם ויפסיקוהו אז.

ביום חמישי כ"ד בסיוון תנש"א פורסמו בבית חיינו השורות הבאות:

"היום – מחרת חתונת הרה"ת לוי יצחק הלוי שי' בנו של המזכיר הרה"ת ר' ירחמיאל בנימין הלוי שי' קליין, התעניין כ"ק אדמו"ר שליט"א אצל המזכיר הריב"ק שי' באם הפסיקו את החתן בעת אמירת המאמר. הריב"ק ענה שע"פ הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א בעבר (לכללות העניין ראה ספר בצל החכמה עמ' 67, ובנסמן בהערה 15 שם) שלא להפסיק את החתן באמצע אמירת המאמר, לא הפסיקוהו באמצע.

"כ"ק אדמו"ר שליט"א הגיב על זה ואמר: אחר חזרת המאמר פעם אחת יתחיל עוד הפעם פעם שנייה ואז יפסיקוהו, כי אין לבטל מנהג (ראה מה שכתב בזה בספר 'דברי תורה') (לבעל המחבר ספר מנחת אלעזר) חלק א' אות א' – בטעם מנהג זה). "הריב"ק ענה שאי"ה הלילה בעת השבע ברכות יסדר שיאמר המאמר באופן הנ"ל.

"אחר-כך הורה כ"ק אדמו"ר שליט"א להריב"ק לפרסם זאת".

ולסיום "כפי שנודע, רשימה זו – שצוטטה כאן – היתה למראה עיניו הק' של הרבי".

וכך כתב הרבי (אגרות קודש כרך כו עמ' צב) להגאון החסיד הרב שלמה יוסף ז'ל בח"י שבט תשכ"ט:

זה עתה נודעתי מן הצד [שפלוגי בן פלוני] חזר

מאמר דא"ח ביום חתונתו. ולפלא שמנעו הטוב – להודיע על דבר זה. ומי יתן – ויבשר טוב שיש לו קביעות עתים בדא"ח גם עתה. ובעיקר – קביעות בנפש.

לבר מצווה ויום הולדת

בי"ב אדר ראשון תשל"ח כותב הרבי לאישיות תורנית (לקוטי שיחות כרך טז עמ' 499):

נהוג אצל כמה וכמה מאנ"ש לומר (לחזור) בסעודת בר מצווה מאמר דא"ח המתחיל ומבאר מאמר ר' אליעזר הנ"ל [מדרש שוחר טוב בתחלתו: אמר רבי אליעזר כו' קיימו מצות תפילין כו'].

וכבר בשנת תש"כ (אגרות קודש כרך יט, עמ' קיא) כתב הרבי לאחד מאנ"ש:

כן מהנכון לחזור – הבר מצווה – המאמר דיבור המתחיל איתא במדרש תהלים, וקל ללמדו בעל פה, וגם בנו יעשה כן.

מנהג חזרת דא"ח עלידי חתני בר מצווה נהוג היה מכבר, אך בתקופת הרבי נקבע המאמר 'איתא במדרש תהלים' כמנהג לכל.

במנהגי יום הולדת שנקבעו עלידי הרבי

(התועדויות תשמ"ח כרך ג, עמ' 160) נאמר:

ללמוד מאמר דברי אלוקים חיים בעל-פה (כולו או חלקו), ולחזור אותו בחבורה (ברבים) ביום ההולדת עצמו, או בהזדמנות הקרובה, ובפרט ביום השבת קודש שלאחריו (בזמן סעודה שלישית). להוראה זו נוספה הבהרה – הדגשה:

במקום שלבו חפץ, אבל, אדעתי דנפשי[ה].

בהזדמנות (ראה 'יום מלכנו' קה"ת תשד"מ, עמ' 323) העלה כותב השורות את ההשערה שאולי הוראה זו היא על יסוד דברי אדמו"ר מוהרש"ב (הובאו ב'היום יום' כ"ף מרחשוון): "...ביום הולדת צריך לומר חסידות. ייתן השם יתברך לך מתנה שתאמר חסידות ביום הולדת שלך..."

יצוין כי היו מאנ"ש ('יום מלכנו' עמ' 291) שקיבלו הוראה מהרבי "במשך המעת-לעת דיום ההולדת לשנן מאמר חסידות בעל-פה, ולחזור עליו [=כמה פעמים] במשך היום, לא ברבים כי אם לעצמו".

ופעם נוספת (שם):

לחזור דא"ח ברבים בשבת שלפני יום ההולדת, וביום ההולדת עצמו לחזור לעצמו מאמר או פרק תניא קודם התפילה.

מינוי ל'התקשרות'

אפשר לקבל את גיליון 'התקשרות'

ישירות הביתה באמצעות הדואר

מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים)

מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים)

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:

'התקשרות', מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר-חב"ד 60840.

כמו-כן אפשר להירשם בטלפון ולשלם בכרטיס אשראי, בטל' 072-2770130

פרשת שלח

פרשת שלח

ההוראה משם פרשתנו - "שלח" - בעבודת ה':

"שלח" הוא מלשון שליחות. כלומר, שולחים את האדם מד' אמותיו למקום שחוץ ממנו, חוץ מד' אמותיו הרוחניות, כדי לעשות שם 'ארץ־ישראל', כפתגמו הידוע של הרבי ה'צמח־צדק': "עשה כאן ארץ־ישראל". הווי אומר: יש לצאת ל'מקום רחוק' מיהדות ומהתורה, ולהביא לשם נר מצווה ותורה אור.

(מהתוועדות שבת־קודש פרשת שלח ה'תשמ"ו. התוועדויות תשמ"ו כרך ג, עמ' 642)

ויהס כלב את העם (יג,ל)

דווקא כלב, ולא יהושע, הצליח להשתיק את כל העם, ובכלל זה את המרגלים. טעם הדבר: כלב ניצל מעצת המרגלים עליידי תפילתו שלו (רש"י פסוק כב), היינו בדרך "העלאה מלמטה למעלה", ואילו יהושע ניצל עליידי תפילת משה (רש"י תחילת פרשתנו), בדרך "המשכה מלמעלה למטה". לכן דווקא כלב פעל את ההתבטלות וההתעלות של המטה ביותר (המרגלים), שכן דווקא עליידי 'העלאה' אפשר לחדור גם אל המטה־מטה ביותר.

(לקוטי שיחות כרך ח, עמ' 90)

ושם ראינו את הנפילים בני ענק (יג,לג)

מבני שמחזאי ועזאל שנפלו מן השמים בדור אנוש (רש"י)

מלאכים אלו ירדו לעולם ובעת ירידתם נתגשמו והייתה להם נפילה עצומה, כמסופר בסוף פרשת בראשית. המרגלים הזכירו אותם כדי לרמז שירידה דומה צפויה לבני־ישראל לאחר ש'יצאו מהמדבר'. שהרי במדבר הם מנותקים מהעולם, ועליידי כניסתם לארץ־ישראל, יצטרכו לעסוק בענייני העולם. אך באמת אין הנידון דומה לראיה. ליהודי ניתנו כוחות נעלים, שלא בערך למלאכים. הנשמה היא "חלק אלוקה ממעל ממש", ו"ישראל וקוב"ה כולא חד", ולכן לא זו בלבד שהעסק בענייני העולם אינו מוריד את הנשמה מדרגתה, אלא אדרבה - בכוחה להפוך את ענייני העולם ולעשות מהם 'דירה' לו יתברך.

(מהתוועדות שבת־קודש פרשת שלח ה'תשמ"ב. התוועדויות תשמ"ב כרך ג, עמ' 1693)

אל תיראו את עם הארץ כי לחמנו הם (יד,ט)

"אל תיראו את עם הארץ" - ליהודי אין מה לפחד מהארציות ומהחומריות של העולם, 'ארץ כנען', ועליו לכבשה ולעשות ממנה 'ארץ־ישראל', שכן "לחמנו הם" - כשם שלחם נועד למאכל אדם, כך מטרת בריאת העולם אינה אלא "בשביל ישראל" (רש"י ריש בראשית), כדי שיהודי יכבוש את העולם ויעשה ממנו 'דירה' לו יתברך.

(משיחת כ"ב בסיוון ה'תשמ"ה. התוועדויות תשמ"ה כרך ד, עמ' 2300)

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת קודש פרשת שלח

כ"ו בסיוון – מברכים החודש תמוז

מברכים החודש: "ראש־חודש תמוז, ביום הרביעי וביום החמישי, הבא⁴ עלינו לטובה". אין אומרים 'אב הרחמים'.

התוועדות בבית־הכנסת. "רובא דרובא⁵, הנה ככל התוועדות הרי ראשי המדברים תובעים מאת המסובים: שייטיבו הנהגותיהם ודרכיהם; שיקבעו עיתים ללמוד דא"ח, ושיישמרו הקביעות; ואשר הלימוד יהיה על מנת לעשות⁶ ולקיים.

והנה כללות עניין ואופן התוכחה [=בעניינים אישיים] מבואר היטב ב[מאמר] דיבור־המתחיל: "אם⁷ רוח המושל⁸", אשר ראוי לכל אחד ואחד מאנש' ללומדו אליבא דנפשיה⁹. "אמנם הוכחה זו בעת ההתוועדות היא רק על דברים ועניינים שאין בהם משום הלבנת־פנים ולא כלום, כמו שהיה מאז ומקדם, שאיש את רעהו הוכיחו באהבה ובחיבה גדולה¹⁰".

השכם בבוקר – אמירת תהילים בציבור¹. אחר אמירת כל התהילים יאמרו קדיש יתום. ואם יש חיוב – יארציט או אבל (רח"ל) – אומרים קדיש יתום אחרי כל ספר². אחר־כך לומדים במשך כשעה מאמר חסידות שיהיה מובן לכולם, ואחר־כך תפילה³.

המולד: יום שלישי בצהריים, בשעה 11:45 ו־5 חלקים.

1) כך היתה עיקר התקנה דשבת מברכים (אג"ק אדמו"ר מהור"י צ"ח"ג עמ' תל, וכן מוכח מדבריו שם עמ' תקע"ח), כמו לגבי תקנת אמירת תהילים בכל יום, כידוע הפתק שנמצא על שולחנו של אדמו"ר מהור"י צ"ח"ג לאחר מאסרו (אג"ק שלו ח"א עמ' תקצ"ט), אע"פ שגם היחיד חייב בה (כאמור באג"ק שלו ח"ב עמ' תקכ"ב. וראה שם בהמשך עמ' תקכ"ד: "לגודל העניין של אמירת תהילים בציבור").

אגב, כך נדפס גם בכותרת "תקנת אמירת תהילים בציבור" הנדפסת לראשונה בסידור 'תורה אור' תש"א ואילך, אחרי 'יקום פורקן וימי שברך', ולאחר־מכן בראש ספרי התהילים 'אוהל יוסף יצחק' (וכן בהקדמה של הוצאת קה"ת שם). במהדורת ס' תהילים עם פירוש הצמח־צדק בשנת תשי"ג, חסרה תיבת 'בציבור', אבל ישנה (מסתמא – ע"פ הוראת הרבי) בתהילים שבסידורי 'תהילת ה" (תח"י משנת תשי"ז ואילך, ואולי עוד לפני כן).

2) הוראת כ"ק אדמו"ר מהור"י צ"ח"ג ב"תקנת אמירת תהילים בציבור" הנ"ל.

והוסיף על כך הרבי: "נראה לי, שבמקרה שאומרים קדיש בין ספר לספר – יאמרו מקודם ה'יהי רצון' שאחרי הספר (על־כל־פנים יאמרו – זה האומר קדיש), שעניינו סיום אמירת מזמורים, שלכן אומר קדיש אחרי־זה. ואחר־כך, כשמתחיל ספר שלאחריו – הוא מעין דבר חדש. ועל־דרך ברכת־המוזן כשמחלקין סעודה לשניים (ראה שו"ע רבינו ס' רצ"א סוף ס"ג) – אג"ק של הרבי כרך י' עמ' דש, ובסוף התהילים הנ"ל עמ' 223, ס' המנהגים עמ' 30 ועמ' 55.

3) הוראת כ"ק אדמו"ר מהור"י צ"ח"ג – אג"ק ח"ד עמ' תכג, קובץ מכתבים שבסוף תהילים 'אהל יוסף יצחק' עמ' 192, לוח 'היום יום' כו בכסלו וס' המנהגים עמ' 30.

4) ולא "הבאים" כיוון שהכוונה לראש־חודש, ולא לימים בהם הוא חל.

5) ביטוי זה, משמעותו "הרוב הגדול", וכמעט המוחלט, כשהנותר הוא רק "מיעוטא דמיעוטא" (ההיפך מפירושו המילולי: אם הרוב הוא 60, הרי הרוב־של־הרוב הוא רק 31!). מצאתיו לראשונה (בתקליטור פרויקט השו"ת) בשו"ת: תשב"ץ ח"ד טור א (חוט המשולש) ס' נא. מהרי"ל ס' פא. תה"ד ס' רעא. של. הדגשת משמעות זו ניתן לראות, למשל, בשו"ת: חוות יאיר ס' קצב. מנחת יצחק ח"ב ס' טו אות טו. דברי יציב חי"ד ס' טו אות ד. ובאנציקלופדיה תלמודית כרך כא טור סח הע' 358, 359.

6) כ"ה באג"ק זו, נסמנה להלן בהערה 11 (ב'היום יום' נדפס: "ללמוד").

7) כ"ה בפסוק (קוהלת יד), במאמר, ובאג"ק (ב'היום יום': "ואם").

8) נדפס בשעתו ב'קונטרס למ"ד' ('ספר המאמרים – קונטרסים' ח"ב עמ' 716), ולאחרונה בספרי־המאמרים תרפ"ד עמ' רטו. במאמר זה מדובר אודות מה שגדולי הדור מוצאים בעצמם, בדקות דדקות, את חטא דורם, ועל־ידי־זה מוכיחים את הדור, עיי"ש ובמכתב הנדפס לפני המאמר.

9) אג"ק כ"ק אדמו"ר מהור"י צ"ח"ג עמ' רצב. 'היום יום', כד תשרי. 10) אג"ק הנ"ל ח"ד עמ' יד, 'היום יום' שם.

המעיינות והיהדות חוצה והתוועדות חסידיות. ובלשונו: "כבר נקבע עלידי רבים מישראל ליום התוועדות וקבלת החלטות טובות"16 בכל הפעולות והתחלת ההבאה תהיה דווקא ביום השבת עצמו... לסדרה [=את התוועדות] באופן כזה - שיוכלו לסעוד סעודת שבת בביתם, ולספר גם בבית על-דבר שבת מברכים בכלל, ועל-דבר שבת מברכים מיוחד זה בפרט"11.

יום שלישי,

כ"ט בסיוון, ערב ראש-חודש

במנחה אין אומרים תחנון.

יום רביעי,

ל' בסיוון - א' דראש-חודש תמוז

ערבית: בראש-חודש (ובכל יום שיש בו מוסף) אין האבל (רח"ל) יורד לפני התיבה, ואפילו לא בתפילת ערבית ומנחה"18.

קודם שמונה-עשרה טופחים על השולחן להזכיר 'יעלה ויבוא', אבל אין מכריזים זאת כדיבור.

שחרית: יעלה ויבוא. חצי הלל. 'ואברהם זקן'. קדיש תקבל. שיר של יום, ברכי נפשי, קדיש יתום.

קריאת התורה דראש-חודש. חצי קדיש. אשרי, ובא לציון"19, יהללו. חולצים תפילין דרש"י ומניחים תפילין דרבננתם, קוראים קריאת-שמע, קדש, והיה כייביאך. שש זכירות"20. חולצים תפילין

11) אג"ק כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו כרך י עמ' ג.
12) הפסוקים דלהלן בפרק זה אינם שלמים, ולפי מה שמסר הרה"ח רי"ל שלי גרונר בשם הרב, אין לאומרם עם שם ה' כמות-שהוא: פ"ג סוף משנה ג'; "וידבר אל". משנה ו': "אלוקים ניצב"; "בקרוב אלוקים ישפוט"; "אז נדברו". משנה י"ד: "כי בצלם"; "בנים אתם". (ראה 'התקשרות' גיליונות: רעה, תטו, תקכב, תרסט).
במשנה ט"ז צ"ל "ומצודה פרושה" בש' שמאלית.
13) קונטרס כ"ח סיוון תנש"א. פרשת הדברים בספר 'ימי מלך' ח"א פרק טו.
14) ראה שם ח"ב, פרקים ז"יח.

15) בלקוטי-שיחות כרך לג עמ' 274 מביא ממגילת תענית פ"ג, שבכ"ה בסיוון ערערו אומות העולם על בעלות ארץ-ישראל, והשיב להם גביהה בן פסיסא "תשובה ניצחת", וביקשו "תנו לנו זמן שלושה ימים" וכאשר "הלכו ולא מצאו תשובה, מיד הניחו בתיהם כשהיו מלאים, שדוניהם כשהן זרועות, כרמיהם כשהן נטועות, הלכו וברחו להם... ועשו אותן היום יום-טוב" וכיוון שהוויכוח התנהל בכ"ה סיוון, נמצא שביום כ"ח סיוון (בסוף שלושת הימים) היתה ההצלה בפועל מאומות העולם. ומקשר זאת עם הצלתו ביום זה, שהביאה תנופה חדשה - ע"י העמידה בתוקף עם התורה - בהעבודה ד'כיבוש הארץ' ("עשה כאן ארץ-ישראל") דחצי כדור התחנות, עד שמתבררים לא רק הניצוצי קדושה שבנכסיהם, אלא

16) "להתחזק ולהוסיף... ובאופן של התעסקות בכל כוחו [=כח סיוון], ועוד יותר מכפי כוחו" - שה"ש תשמ"ט ח"ב עמ' 546.
17) ספר-השיחות תשמ"ט ח"ב עמ' 545.
18) ספר-המנהגים עמ' 8.
19) פעם אירע במניין של הרבי שהש"ץ סיים בקול "יגדיל תורה ויאדיר", לפני החזרת הס"ת, והרבי הורה לו לומר מיד את הקדיש [כנראה משום שיעקר חיוב אמירת קדיש הוא על ובא לציון, ולא כהקדמה לתפילת מוסף]. וראה בנימוקי או"ח ר"ס נה שהורה במצב זה (שמפסיקים בתפילין דר"ת, ואף בדברים בטלים, לפני הקדיש) לומר את הקדיש לפני החזרת הס"ת, וזה כנראה גרם שהתחילו לנהוג להחזיר את הס"ת לפני אשרי ובא-לציון.
20) בספר-המנהגים עמ' 36: "כל התפילין מניחים קודם מוסף, אבל ה^{שיעורים} (שהפירוט שלהם בד' זוגות תפילין מופיע שם בעמ' 5) לומדים אחר סיום כל התפילה". לא נתפרש מה בדבר ה'זכירות'.

אם לדעתי ישמעו - יסדרו ההתוועדות דשבת מברכים באופן כזה שיבוא האור מהתוועדות זו גם בביתם של כל אחד ואחד מהמתוועדים, והתחלת ההבאה תהיה דווקא ביום השבת עצמו... לסדרה [=את התוועדות] באופן כזה - שיוכלו לסעוד סעודת שבת בביתם, ולספר גם בבית על-דבר שבת מברכים בכלל, ועל-דבר שבת מברכים מיוחד זה בפרט"11.
פרקי אבות - פרק ג'12.

יום שני,

כ"ח בסיוון

יום הצלת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו ורעייתו הרבנית ע"ה מעמק הבכא האירופי, בהגיעם לשלום לארה"ב (תש"א)13.

ביום זה החלה תנופה חדשה בהפצת היהדות והמעיינות, בייסוד שלושת המוסדות המרכזיים: 'מחנה ישראל', 'קה"ת' ו'מרכז לענייני חינוך', שנמסרו על-ידי מייסדם, כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע, לניהול חתנו, כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, כ"יושב ראש ועד הפועל" של כל אחד מהם"14.
נקבע על-ידי כ"ק רבינו כיום סגולה"15, להפצת

דר"ת. הש"ץ אומר איזה מזמור, חצי קדיש, מוסף. ביום ראש־חודש, המנהג ללמוד פסוק מהפרק המתאים למספר שנותיו עם פירש"י, ואפשר להוסיף עם עוד פירושים. אם הפרק מרובה בפסוקים, מחלקים אותו ל"ב חודשי השנה; ואם הוא קצר מ"ב פסוקים, כופלים פסוקים, כך שיעלה למספר חודשי השנה²¹.

יום חמישי,

א' בתמוז – ב' דראש־חודש

ערבית ושחרית וכו' כדאמתול.

שכח יעלה ויבוא במנחה, ונזכר בערבית מוצאי־ראש־חודש – מתפלל פעמיים שמונה עשרה, הראשונה לשם ערבית והשנייה בתורת 'נדבה' דווקא, ואין מזכיר בהן 'יעלה ויבוא'²².

יום שישי

ב' בתמוז

מכיוון שיום ההילולא השנה חל ביום השבת־קודש, יש להזכיר את הוראת הרבי בקשר ליו"ד שבט: "מובן ש'עובדין דחול' וכיו"ב [השייכים ליום ההילולא], אין לעשותם ביום השבת־קודש כי אם בערב שבת"²³. ולפי זה, נעתקו כמה מנהגים

ולכאורה קשה לכולל ב'שעורים', כיון שהן בגדר מצוה ולא תורה (ובפרט שהכוונה באמירתן לתוכן הפסוקים ולא ללשונם, כמבואר באג"ב ח"ב ס"ע ג), ומאידך יש להן שייכות לתפילת שחרית, כי ע"פ האריז"ל יש לזכור במחשבה ב'אהבת עולם' (שו"ע אדמו"ר הזקן ס"ל ס"ד), וגם יש זכירת שבת בשש"י (שער הכולל פי"א סכ"ה), ואדמוה"ז תיקן (גם) לאומרו אחר התפילה, ולכן כיוון שיש הוראה לאומרו בתפילין, אומרים אותן לפני מוסף, משא"כ בשבת ויו"ט נאמרות אחרי סיום תפילת מוסף, כיוון שנהרס מלהוסיף אמירות בתוך סדר התפילה. וע"ע.

21 ספר המנהגים עמ' 36.

22 וכיוון שמתפלל נדבה מחמת הספק, א"צ לחדש בה דבר, וא"צ שיהיה בטוח שיכול לכוון כבסימן קו – שו"ע אדמוה"ז ס"ל קח סי"א. 23 "מתאים להכרעת האחרונים בכגון דא, וראה כף החיים על אורח חיים ס' תקסח [ס"ק צד, "לילך על קברו יהיה בע"ש"], עיקרי הד"ט יו"ד ס' ל"ו אות ל"ה [כנ"ל] ועוד (ודלא כמש"כ בס' גשר החיים בזה [פל"ב ס"ה, שיש מקדימין את הביקור לע"ש ויש מאחרין ליום א'] – עכ"ל הרבי במכתבו מיום א' שבט תשי"ו, אג"ק אגרת ה'צד, ח"ד עמ' שכד – שערי ה'ל' ומנהג יו"ד ר"ס קמח. נתבאר בשיחת מוצש"ק יו"ד שבט תשי"ז ס"א ואילך, ושם מסיק

להיום.

נתינה לצדקה

כל אחד²⁴ ירים תרומה²⁵ להעניינים השייכים לנושיאנו, בעד עצמו ובעד כל אחד מבני ביתו שיחיו.

פדיון־נפש

כל אחד [יכתוב ו] יקרא²⁶ פ"נ²⁷ (הנשואים –

שאין חילוק בין קודם חצות עש"ק לבין אחר חצות היום. 24 "נתינת הצדקה (בקשר עם יו"ד שבט וכיו"ב) – הוא שייך גם לנשים, ואדרבה (מצד כמה טעמים) להן דבר הצדקה שייך יותר" (ספר־המנהגים עמ' 85). מובן שיש לשתף גם את הטף (ומכספם) בזה, וכן בשאר ההנהגות, שגם נשים וטף שייכים בקיומן. 25 וכיוון שזו רק 'השלמה' עבור ש"ק, לכאורה אין ענין שתהיה הנתינה דווקא קודם תפילות שחרית ומנחה, כבמקור. 26 מטעם הנ"ל, לכאורה אין לזה זמן קבוע, אלא במשך היום. 27 נוהגים לכתוב את הפ"נ על נייר חלק דווקא. מקפידים לכתוב (אפילו את טיוטת הפ"נ – ראה 'אספקריה' נספח ל'כפר חב"ד' גיליון 1243 עמ' 20) דווקא באם טבלו באותו היום במקווה (באם לא טבל – יכתוב ע"י אחר). כותבים בחגירת אבנט (ונוטלים ידיים לפנייכו). כשכותב אדם פ"נ על עצמו, כותבים "עלי", "עלינו", ואלו כשכותב עבור אחרים הלשון הוא "עבור..." (המזכיר הרה"ח ר"ל ש"י גרונר).

"בנוגע לנוסח הפדיון... אילו יישר חילי, הייתי מבטל הנוסח שכותבים 'ממקור הרחמים כי' [והחסדים האמיתיים] ע"ד מכניסי רחמים כמבואר בתשובת מהר"ב ז"ל", כי: א) "ע"ד... ז"ל" הוא ביאור ההיתר על נתינת פדיון לרבי (שלאורה ה"ז ענין של ממוצע) ובמילא אי"ז נוגע ושייך לנוסח הפדיון שענינו בקשת רחמים... ולא ביאור ההיתר על זה. ב) ובנוגע להנוסח 'ממקור הרחמים' – אין צורך ליתן לרבי 'כתובת' מהיכן לעורר רחמים... ואולי רצונו לעורר רחמים ממדריגה נעלית יותר...

כ"ק מו"ח אדמו"ר [וכן הרבי עצמו – ראה 'אוצר מנהגי חב"ד' אלול־תשרי עמ' תג"ד, ובכ"מ] היה אמנם כותב נוסח זה, אבל זוהי הנהגה שלו, ואין זה ראיה שגם אנו... צריכים לכתוב כן... (משיחת ליל ב' אייר תש"י ס"ד, 'תורת מנחם – התנועותיות' תשי" עמ' 39).

ראה באג"ק אדמו"ר מהורש"ב ח"א עמ' קנד: "לדעתי אחשוב אשר פ"נ על קברי הצדיקים בעניינים רוחניים בעבודה, איננו צריכים לכתוב החסרונות שמוצא בנפש, כי אם לבקש שיתקנו... הפרט ההוא באופן כך וכך, ולא לכתוב כמו שהוא עתה בחסרונו... עיי"ש. כ"ק אדמו"ר מהר"ש, בשו"ב מהאוהל, ביאר זאת פעם לבני־ביתו (מבוא לקונטרס מעין עמ' 55), בכך שברוחניות נראה כל דבר, גם החיסרון, כאילו הוא חי ממש.

כשאי־אפשר כלל לכתוב פ"נ, ידוע המעשה מהמשפיע הרה"ח ר' מ"מ פוטערפאס ע"ה שנעצר בחודש טבת תש"ז, והיה נתון בחקירות קשות וכו' עד ערב ל"ג בעומר, ובאותו יום הגיע 'לשבת' בכלא. רק אז יכול היה לחשוב על מצבו, ורצה לשלוח פ"נ לכ"ק אדמו"ר מהור"צ, אך הדבר היה בלתי־אפשרי. ונזכר בדברי כ"ק

כשהגיע ל"הריני מדליק הלאמפ"י³², הדליק נר. אחרי הדלקת הנר המשיך ב'מענה לשון', עד לפני מזמור "לדוד אליך", ששם נכתב לקרוא את הפ"ג, ואחריהן התחיל לקרוא את הפ"גים וכו'. פתקים בודדים (בעיקר מאלה שבהם היה כתוב על העדרו של מישהו. רק אחדים מאלה החזיר להיכלו) קרע והניח על הציון הק', והורה לשורפם על אתר, ורובם ככולם הכניס בחזרה לשקית. את הקרעים היו שומרים ושורפים בערב-פסח. לאחר תשל"ח חלו שינויים בענייני זה.

אם נשאר נייר חלק מסביב לכתב הפ"ג, היה קורעו ומפרידו מהפ"ג³³, ורק אחר-כך הניח את הפ"ג באוהל.

לאחר סיום קריאת הפ"גים המשיך באמירת 'מענה לשון' עד מזמור קיט, ודילג עד ה'יהי רצון' שמתחיל תיכף אחרי ה'זוהר' שם, וסיים עד אחרי 'אנא בכוח'.

לפני צאתו הקיף (פעם אחת) את האוהל³⁴. לפני צאתו עצר, נכנס שוב לחדרו שבתוך האוהל (החדר הקטן שבו עומד וקורא את הפ"גים), והמשיך לומר 'מענה לשון' עד ה'יהי רצון' האחרון. אחריהן יצא – לא מאותו פתח שדרכו נכנס, אלא מהפתח הפנימי. כן היה נוהג תמיד שלא לצאת דרך פתח הכניסה³⁵.

עד שנת תשכ"ה, לפני כניסתו לרכב עמד בפתח היציאה החוצה, ואמר את ה'יהי רצון' שבסוף ה'מענה לשון'.

עד שנת תשכ"ה, לפני כניסתו לרכב, ניגש לציון הרבנית שטערנא-שרה ע"ה. משנת תשכ"ה, כשיצא מן האוהל, הלך לפני-כן לציון אימו הרבנית חנה ע"ה. משנת תשל"א הביט גם על ציון הרבנית נחמה-דינה ע"ה, ומאז תשמ"ח גם על ציון הרבנית חיה-מושקא ע"ה. כל זה – לדקות ספורות³⁶.

כמובן בחגירת אבנט). אלו שזכו להיכנס ליחידות, או על-כליפנים לראות את פני כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו – יצייר עצמו, בעת קריאת הפ"ג, כאילו עומד לפניו. להניח הפ"ג אחר-כך בין דפי מאמר, קונטרס וכו' של כ"ק אדמו"ר. ולשלחו (אם באפשרי – בו ביום) על מנת לקראתו על הציון שלו (מס' הפקס שלייד הציון: 1-718-723444. כתובת המייל: ohel@ohelchabad.org).

ביקור ב'אוהל':

"שמעתי מכ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, שקודם ההליכה על ציון ואוהל²⁸ – נוהגים שאין אוכלים, אבל שותים"²⁹.

מהנהגות הרבי ב'אוהל'³⁰:

נסע לאוהל בנעלי בד (דיום הכיפורים ותשעה באב).

לפני שנכנס לאוהל, הקיש (שתי דפיקות בכל דלת) על שתי הדלתות, הדלת השנייה מהכניסה, והדלת שבחדר האוהל [חדר הפ"גים, שאינו קיים כיום] – כנוטל רשות הכניסה³¹.

מיד כשנכנס התחיל באמירת ה'מענה לשון'.

אדמו"ר מהוריי"צ לפני צאתו מרוסיה בשמח"ת תרפ"ח [לא מצאתי הלשון ברשימת השיחה הנדפסת. וראה לקוטי דיבורים כרך א, דף ב ע"א ובהערה] "כשתחשבו עליי, אחשוב אני עליכם" ואו 'שלח' אליו פ"ג במחשבה. לאחר חודש וחצי הגיע מכתב לזוגתו (שכבר הייתה אז בצרפת) מכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ מתאריך י"ז אייר, ובו אישור "המברק נתקבל". בני המשפחה תמחו אין ייתכן ששלח מברק ממאסרו. לאחר שנים רבות, כשיצא והגיע לרבי ליי"ט כסלו תשכ"ד ביקש ממזכירו של הרבי הריי"צ (בשנת תש"ז) לבדוק אם יש מברק ממנו בארכיון, ולא מצא, וזכר שבאותו יום הכתיב לו אדמו"ר מהוריי"צ את המכתב – וזכר ב'משלוח' הפ"ג (מפי נכדו הרה"ח ר' יוסף-יצחק ש' ליברוב).

28) הכוונה גם לכל קבר, כמובא בגיליון תתצ"ד מאג"ק ח"ט עמ' שא – שערי הל' ומנהג יו"ד ר"ס קמט.

29) ספר-המנהגים עמ' 96. אג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"ו עמ' רפב. והכוונה שמקפידים לשתות (ולא רק שאין נמנעים מכך. וכבר העירו מלקוטי דיבורים עמ' 1354).

30) נמסרו ע"י חברי המזכירות: הרה"ח ר' יהודה ש' קרינסקי (שהסיע את הרבי לאוהל ברוב הפעמים מאז תשח"י), והרה"ח ר' בנימין ש' קליין (שהסיע את הרבי לפעמים) מתוך 'כפר חב"ד', גיליון 648 עמ' 16. הוספות ותיקונים מתוך 'מנהגי מלך' עמ' 35, בשילוב הערותיו של הרה"ח ר"ל ש' גורנר (שליווה את הרבי לאוהל בתמידות משנת תש"י עד תשח"י, ומאז ואילך בכל ערב ר"ה, ובאקראי בפעמים מסוימות) מתוך 'התקשרות' גיליון שיג עמ' 18. בכמה מן ההנהגות אולי יש גם משום הוראה לרבים.

31) הטעם, מפי זקני אנ"ש, כדי "להמשיך את הרבי" אל הנכנס.

32) עמ' 4.
 33) רבים חושבים שזהו כדי שלא לזרוק את שאריות הנייר באוהל, אך הרה"ח ר"ל ש' גורנר מסביר מפני שאין זה לכבוד למסור לרבי דף ריק.
 34) ראה בעניין הקפת הקברים במגן אברהם, באר-היטב וכפ"ח החיים סו"ס תקפא.
 35) ראה גשר-החיים ח"א עמ' קלא שיש נוהגין בהלוויה לחזור בדרך אחרת אם אפשר, עיי"ש.
 36) בשנים האחרונות, עמד הרבי במרחק-מה מן הקברים של

לפני הכניסה למכונית תלש עשבים ג' פעמים, וזרקם לאחוריו³⁷.

מעולם לא ראינו את הרבי מניח אבן על הציון, או על קברים אחרים³⁸.

בנסיעתו חזרה המשיך באמירת ה'מענה לשון', עד גמירא. אם היה פנאי, היה אומר את ה'קרבנות' שלפני תפילת מנחה. בשנת האבל תשמ"ח אמר גם את פרקי המשניות של אבל (פכ"ד דכלים ופ"ז דמקוואות). אחרי כ"ב בשבט תשמ"ט, אם נותר פנאי, היה לומד גם את שיעור הרמב"ם היומי.

* במידת האפשר יש להשתדל לקרוא את הפ"נ "בין שני הציוני קודש, אצל מקום רגליהם הקדושים"³⁹.

הנחיות לכוהנים:

הרבי ציווה לבנות מחיצה בת עשרה טפחים סביב ציון כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע.

לא הרשה לבנות גג מעל הציון, וגם הורה לכוהנים שלא ישלחו יד על הציון, וגם שלא יניחו בעצמם שם את הפ"נ.

בכל פעם שהולכים ל'אוהל' נהג הרבי לעורר, שעל הכוהנים להיזהר מאוד בכניסתם וביציאתם, שלא יעברו בתוך ארבע אמות של קבר. ולכן נהגו אנ"ש והתמימים להקיף את הכוהנים, בתור מחיצה

הרבנית.

(37) ראה טושו"ע יו"ד סי' שעו ס"ד, ואו"ח סו"ס תקמ"ז, ונו"כ. אולם שם איתא שעושים זאת אחר הקבורה.

(38) ודלא כנהוג. מקור המנהג בדרשות מהר"ש [רבנו שלום מנוישטט, רבו של מהרי"ל, אבי מנהגי אשכנז] הובא בא"ר סי' רכד ס"ק ז, בשע"ת שם ועוד, וטעמו שם "משום כבוד המת, להראותו שהיה על קברו".

(39) כך סיפר כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע ברשימתו על מנהג אביו כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע באוהל הצמח"צדק והמהר"ש בלויבאוויטש.

בין הכוהנים והקברים⁴⁰. בשנים האחרונות בנו מחיצה של עשרה טפחים משני הצדדים לאורך כל הדרך מהכניסה למקום הקברים ועד האוהל. לפני הדלקת נרות שבת⁴¹, מדליקים (בכל בית) נר שידלק כל המעת'לעת. אם אפשר בקל - נר של שעווה⁴².

הוראות ליום סיום הלימודים⁴³:

"נכון - שכל אחת ואחת מהמסיימות תחיינה - תפריש ביום ההוא לצדקה:

פרוטה בבוקר - לפני הסיום, ופרוטה - לאחריו.

המורות תחיינה תבארנה להן - לפי ערכן - המאמר (היום יום - דיום הנ"ל [כ"א סיון])

"א אידי... [ניט ער וויל און ניט ער קאָן זיין ח"ו אַ נפרד - יהודי אינו רוצה ואינו יכול חסוֹשלוּם להיות נפרד] מאלוקות".

אזכירן על-הציון לתוכן הפדיון־נפש, ותבשרנה טוב".

(40) 'ימי בראשית' עמ' 235. ושם מציינים למכתב, שנדפס באג"ק ח"ג עמ' שמב: "היה לי קורת רוח מזה שניהל כוהנים חסידים אל הציון [ובהערת המו"ל: בעשותם מחיצה בין הכהנים ובין הקברים], אשר על-ידי שזיכה את האחרים ודאי שגדול זכותו".

(41) ע"פ ס' המנהגים עמ' 79. גם אם דולק יותר, אין מכבין אותו (וכן בכל נר יארציט).

(42) "ראשייתבות: 'הקיצו ורננו שוכני עפר'" (ממכתב הרבי לקראת י' שבט תשי"א). למעשה, נר של שעוות־דבורים **טהרה** אינו דולק יפה (מוציא הרבה גאזים וכבה מהרה, מלבד באבוקת־הבדלה הפתוחה לאוויר), ונרות השעווה המצויים בשוק מעורבים בהרבה 'סטיארין'. ולכאורה די שיהיה **הרוב** שעווה לקיים המנהג כראוי.

(43) מענה משנות הלמ"ד לקבוצת מורות ב'גן חובה' של 'בית רבקה' בברוקלין, שדיווחו על חגיגת סיום הלימודים ביום כ"א סיוון ('מאוצר המלך' ח"א עמ' 48). נפתחו ראשייתבות וקיצורים, ונוספו השלמות בסוגריים מרובעים.

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחי

ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,

בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש